

Onbeperkt toegang tot alle artikelen op nrc.nl

Abonneer

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Reportage

'We komen dakloos binnen en gaan straks dakloos weer weg'

Daklozenopvang Daklozen in Amsterdam hoeven in coronatijd niet op straat te slapen. De gemeente heeft extra opvangplekken gecreëerd in sporthallen. Maar dat lost de onderliggende problematiek niet op.

✎ Anouk Boone ⌚ 14 mei 2020 ⌂ Leestijd 7 minuten

Twee mannen geven elkaar een hand. Terwijl andere mannen zich nog een keer omdraaien op hun veldbed, onder hun gedoneerde (Disney-)laken, brengen deze twee elkaar een ochtendgroet. De tl-buizen in de sporthal zijn net aangesprongen. Bij de ingang van zaal 1 hangen verschillende A4'tjes met coronamaatregelen, waaronder „geen handen schudden”.

Daaronder de huisregels zoals „geen drugs, alcohol of wapens”, „andermans bed en tafel niet aanraken” en „we gaan rustig en welgemanierd met elkaar om: geen agressie, geen racisme”. De meeste slaapgasten kunnen de tekst niet lezen. Veel van de circa honderd mannen in zaal 1 en 2 van de Van Hogendorphal in Amsterdam, een tijdelijke noodopvangplek ingericht voor daklozen, zijn Europees - overwegend Pools, maar ook Frans, Italiaans en Brits. Nog geen handvol van hen is Nederlands.

Kort voor de lichten op zaal om half acht aangingen, verzamelden zo'n tien medewerkers en vrijwilligers zich in de sportkantine om de taken voor de ochtendshift te verdelen en de laatste stand van zaken te bespreken. „Is er nog amok gemaakt vannacht?”, vraagt locatiehoofd Els van Koeverden van De Regenboog Groep, de organisatie die de leiding heeft over de nachtopvang.

Nummer 38

„Nummer 38 had een epileptische aanval, dus laten we even kijken hoe het nu met hem gaat”, zegt een vrijwilliger terwijl hij het logboek bestudeert. „Het lijkt verder op een rustige nacht, al is er vlak voor middernacht nog iemand geweigerd wegens dronkenschap en er is iemand buitengezet wegens blowen.”

Terwijl de wekdiensten (twee vrijwilligers op zaal 1, twee op zaal 2), de douchendiensten (één vrijwilliger per zaal) en de deurdienst worden verdeeld, attendeert vrijwilligerscoördinator Dini Glas de anderen op een van „onze lieverds” die een fietsenhandeltje is gestart: „Laten we erop letten dat er geen fietsen in de bosjes worden verstopt, zo houden we het netjes voor de buurt.”

Eind maart besloot de gemeente, in lijn met de zojuist opgestelde richtlijn van het Rijk, het aantal opvangplekken voor daklozen tijdens de coronacrisis in Amsterdam uit te breiden. „In deze tijden van crisis is de groep dak- en thuisloze mensen extra kwetsbaar en mogen we hen niet uit het oog verliezen. Juist nu is er behoefte aan

goede opvang”, aldus staatssecretaris Paul Blokhuis van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in de coronarichtlijn.

Dat betekende niet alleen het creëren van meer nachtopvangplekken - de totale capaciteit steeg van 445 winteropvangplekken naar 585 nachtpllekken - maar ook het inrichten van quarantaineplekken voor daklozen met coronasymptomen (van de 100 plekken waren er tot 10 mei in totaal 28 bezet), en de opvangcapaciteit van bestaande nachtbehuizing verlagen in verband met de anderhalvemetermaatregel.

„Het is mooi dat we de straatgroep nu beter in beeld hebben en zo de kans hebben om met mensen in gesprek te gaan”, zegt de Amsterdamse wethouder Simone Kukenheim (Zorg, D66) daarover. „Maar het moeilijke gaat nog komen. De woningmarkt is niet een, twee, drie veranderd en zit op slot in Amsterdam: hoe bieden we deze mensen post-corona perspectief?”

Sneeuwwitje-laken

In het laatste weekend van maart werd het lijnenspel van de Van Hogendorphal nog diverser. De Regenboog Groep tekende ruime vierkanten, van zo’n vier bij vier, met tape af op de sportvloer. Het Rode Kruis verzorgde de veldbedjes, 50 per zaal. De gemeente leverde voor elk vierkant een tafeltje en een stoel.

Het breekt mijn hart dat we straks weer dichtgaan en er mensen zijn zonder zelfstandig alternatief

Els van Koeverden – Locatiehoofd De Regenboog Groep

Een team van zestig vrijwilligers werd in twee dagen opgetrommeld via een Facebook-oproep en donaties uit de buurt stroomden binnen. Dat leverde een bont palet aan onder meer sokken en dekbedovertrekken op, van autoprints tot aan een Sneeuwwitje-laken. „Het voelde alsof we binnen een dag een festival moesten optuigen”, zegt locatiehoofd Van Koeverden over die eerste dagen.

„Dit is in mijn ogen een positief voortvloeiende van de crisis”, vervolgt ze. „We bereiken meer mensen, bieden ze een dak, een luisterend oor en een gezonde maaltijd. Al breekt het mijn hart dat we straks weer dichtgaan en er mensen zijn zonder zelfstandig alternatief.”

Het idee is dat de nachtopvang in ieder geval openblijft tot 1 juni – „dat gaat rond in de wangelgangen” –, afhankelijk van de coronamaatregelen. De gemeente kan hier nog geen definitieve uitspraak over doen. De reguliere winteropvang – vóór het nieuwe normaal – zou tot 1 april open zijn (en dan weer vanaf december).

Foto Olivier Middendorp

De Van Hogendorphal was de tweede noodopvang die in coronatijd haar deuren opende, na Sporthallen Zuid (100 slaapplekken). Ook in de Calandhal (100), Sporthal Elzenhagen (50) en in dertien inloophuizen zijn er slaapplekken gecreëerd. Daarnaast dienen bestaande winterplekken als de Transformatorweg (150 plekken, was 400) en het Stoelenproject (45, gelijk gebleven) als corona-opvanglocaties. Dakloze gezinnen worden ondergebracht in leegstaande hotelkamers of vakantiehuizen.

Calvin Klein-shirts

„Dit veldbedje is een luxe vergeleken met een plek onder de brug”, zegt dakloze Ivan Savinkov in een Givenchy sweater. „Maar toch knaagt het: we kwamen dakloos binnen en gaan straks dakloos weer naar buiten.” Zijn designertrui dankt hij aan de kledinguitgifte tijdens Koningsnacht.

„Ik krijg kippenvel als ik aan dat uitdeelmoment terugdenk”, vertelt Van Koeverden. „Vrijwilligers gaven stijladvies en deelden kledingsetjes uit. Sommige thuislozen vroegen, gekleed in gedoneerde Calvin Klein- of Hugo Boss-shirts: ‘Als je me nu zou tegenkomen, zou je dan denken dat ik dakloos was?’” Voor het wassen van de kleding is „nog geen gouden oplossing” gevonden („logistiek niet te doen”). Onderbroeken en sokken worden wel gewassen.

De daklozen hebben een vaste plek met een toegewezen nummer, op basis van een first come-first serve-basis. Op het tafeltje met nummer 33 staan een paar wilde tulpen in een doorgeknipte plastic waterfles. Ernaast een stapeltje boeken, met titels als *The Japanese Economy*, *De Kloof* van Jan Terlouw en een *Kippenvel*-boek. Waarschijnlijk afkomstig uit een ruilboekenkast in de stad.

‘Ik zie gasten als mezelf’

„Ik had bij daklozen een beeld van vieze en vervuilde mensen en vroeg me af wat ik aan zou treffen”, vertelt vrijwilliger Michael van Os de Man (42), die reageerde op de Facebook-oproep nadat hij als KLM-purser aan de grond bleef. „Maar ik zie gasten als mezelf, normale jongens, die op zoek zijn naar werk en door corona nu zwaar worden getroffen. Ik doe nu wat ik in het vliegtuig ook doe: ik deel koffie uit en maak een praatje, een geintje.”

Veel van de mannen die tussen half vijf ’s avonds en half tien ’s ochtends in de Van Hogendorphal verblijven, zijn economisch dakloos volgens De Regenboog Groep. „Al spelen verslavingsproblematiek en psychische klachten ook mee.” zegt vaste vrijwilliger Dini Glas. „Het één werkt het ander vaak in de hand.”

Vrouwen blijven ook wel eens een nachtje over, al wordt er geprobeerd hen onder te brengen in een vrouwenopvang aan de Transformatorweg.

Van de 100 bedjes zijn er momenteel zo’n tachtig gevuld, het precieze aantal varieert per nacht. Een grote Poolse man van veertig jaar, met baard en knotje, vraagt bij het intekenen op de douchelijst om wat bodylotion en een schone boxer. Per zaal zijn er twee doucheruimtes met zes douches, waar de slaapgasten één voor één een „douche-dans” kunnen doen. „Samen douchen leek me niet zo’n goed idee”, zegt Van Koeverden.

Terwijl de avond valt komt buurmeisje Billie Botman (10) voor de tweede keer honderd zelfgemaakte zandkoekjes – in de vorm van een „onduidelijke zee-egel” – brengen voor de daklozen. Ze gaat ze voor het eerst langs de tafeltjes brengen en vindt dat „een beetje spannend”.

Vrijwilligers zwaaien af tegen de tijd dat mogelijke beschonken laatkomers de toegang wordt ontzegd. Twee securitymannen blijven om zich te ontfermen over het nachtelijke deurbeleid. In het bagagerek achter de ingang weerkaatst een felgroene Uber Eats-tas van een thuisloze in het avondlicht.

LUCIËN DAVIDS (40)

**AMSTERDAMMER, WERKTE OP DE VUILNISWAGEN IN DEVENTER,
VADER VAN TWEE KINDEREN (19 EN 7 JAAR)**

„Ik woon al zo'n vijftien jaar op straat, af en aan. Het went, maar het is wel hinderlijk. Ik zie mijn kinderen bijna niet. Ze kunnen moeilijk bij me onder de tunnel komen. Ze spreken is ook lastig. Vaak heb ik geen plek om mijn mobiel op te laden.

Dit is mijn eerste nacht hier. Ik ben moe, mijn lichaam werkt steeds moeilijker mee. Alles is klein op straat, ik buk veel.

Hoe ik op straat kwam? Domme acties, foute vrienden. Vroeger zat ik aan de drugs. Daar ben ik nu vanaf. Ik zit in een cirkel waar ze het wel allemaal gebruiken, ik probeer daarom zo veel mogelijk afstand te houden van andere daklozen. Ik raak nu ook al een paar maanden geen alcohol en sigaretten meer aan.

Ik heb een uitkering. Maar als je verder niks hebt, is je uitkering zo weg. Dan kan ik wel bij vrienden slapen – maar als je geld op is, is je vriend ook op.

Door corona duurt alles langer. Je moet wachten tot het voorbij is. Ik had bijvoorbeeld een maatschappelijk werkster maar die heb ik de afgelopen weken niet gezien. Het liefst ga ik weer aan het werk en vind ik een kamer.

Ze vertelden me dat ik voor een maand een bed heb, daar ben ik blij mee. Nu krijg ik tenminste te eten. Maar ik denk wel: wat nu? Ik lig hier, maar kan niks doen.”

IVAN SAVINKOV (32)

**LITOUWER, SINDS 2 JAAR IN NEDERLAND, WERKTE TOT VOOR KORT IN
EEN DISTRIBUTIECENTRUM IN AMSTERDAM WESTPOORT**

„Ik raakte mijn baan in een Amsterdams distributiecentrum net voor kerst kwijt. Daarvoor was ik zo'n elf maanden sober, maar het ging toch weer mis. Toen ging het snel. Ik verloor mijn documenten, mijn baan, mijn relatie en mijn kamer in een gedeelde flat in Purmerend.

Vanaf januari tot maart sliep ik onder een brug: een periode getekend door drank en drugs. Mijn spaargeld ging er snel doorheen. Daarna was het een kwestie van voedsel en drank stelen om mijn hoofd boven water te houden. Corona was als olie op het vuur en maakt hieruit opkrabbelen nog ingewikkelder.

Dit is een goede plek vergeleken met een slaapzak in de buitenlucht. Maar ik wil mijn leven niet op deze manier leven. Ik probeer ook niet te close te worden met de mensen hier. Er wordt hier veel gedronken en inmiddels blijf ik al elf dagen op rij van de alcohol en de drugs af. Ik houd een agenda bij om enige vorm van discipline te bewaren.

Ondanks mijn dankbaarheid voor het verblijf hier – ik voel me meer uitgerust vergeleken met toen ik

hier kwam en ik ben wat aangekomen – is dit niet echt een oplossing. Aan dakloosheid gaat namelijk niemand dood. Structurele oplossingen zijn nodig. Want wat los je nu echt op met een noodopvang van enkele maanden?”

IMRE (48)

HONGAAR, VADER EN VOORMALIG SOFTWAREONTWIKKELAAR

„Mijn straatnaam is Mickey, naar de cheerleader in het liedje van Toni Basil. Google weet je altijd te vinden, vandaar dat ik het liefst mijn straatnaam gebruik. In de papieren krant mag mijn echte naam worden gebruikt, online liever zonder achternaam.

Ik werkte hiervoor in de horeca in Boedapest maar verloor mijn baan en leefde een paar dagen op straat. Toen stapte ik op de bus en kwam ik op 6 maart in Amsterdam aan, in de hoop hier een baan als barman te vinden.

Dat was vlak voor de coronacrisis uitbrak. Eerst had ik geen idee wat er aan de hand was. Ineens was alles dicht. Ik kon geen uitzendwerk in de horeca of hotels meer vinden – en niemand weet wanneer weer wel. De eerste nachten sliep ik bij de winteropvang aan de

Transformatorweg, daar was ik een paar jaar geleden ook geweest. De vrijheid van Amsterdam heeft me altijd al aangetrokken.

Nu hoesel en bedel ik overdag wat op straat. Op zoek naar drank en drugs. Het is het enige dat we nu kunnen doen, nu er geen werk te vinden is.”

